

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTA OFICIALA A EPISCOPIEI ARADULUI

Redacția și Administrația
ARAD, STR. EMINESCU 18

APARE DUMINECA
Redactor: Pr. Ilarion V. Felea

ABONAMENTE:
Pentru 1 an 300 Lei; 6 luni 160 Lei

MĂRTURISIREA ORTODOXĂ

— Stindard și îndemn —

În vremile de neînchipuită încordare pe care le trăim, sfânta Biserică din străbuni primește în comorile ei duhovnicești un nou stâlp de tărie: publicarea celui mai bun text grec inedit al Mărturisirii ortodoxe dela 1642, scrisă de Petru Movilă, text însoțit de cea mai veche traducere românească făcută de Radu Greceanu și tipărită la 1691, în Buzău.

Titlul volumului e mult mai simplu; numai: „*Orthodoxos Omologia*“, scris cu roșu, iar dedesupt, cu scris negru: *Mărturisirea ortodoxă*.

Lucrarea apare supt purtarea de grijă a I. P. S. Mitropolit al Bucovinei, Tit Simedrea care-i închină un substanțial șir de considerațiuni în a Sa *Precuvântare* scrisă românește și franțuzește. Textul inedit pe care-l publică este manuscrisul grec numit *Parisinus*. Faptul că Părofesor universitar Niculae Popescu, membru al Academiei Române, și-a luat pe umeri „sarcina să-l studieze și să-l editeze“ e o cheazăie indiscutabilă de eminenta calitate a lucrului făcut. Cine i-a fost ucenic la Facultatea din București e deprins cu slăbiciunea S. Sale pentru lucrul precis, temeinic și limpede. Mai admirăm și o limbă românească cu adevărat frumoasă, fără flori zădarnice. Aceste însușiri se trădează și aici în notele migăloase care însoțesc, — într'un subsol cu două caturi — textul lui Parisinus, ca și în „studiul introductiv“ premergător. Cine dorește să cunoască adevărata istorie a Mărturisirii ortodoxe cât și identitatea exactă a mss. Parisinus trebuie neapărat să nu treacă peste însemnările din introducere.

Va afla astfel că textul grec al lui Parisinus — care-i un manuscris greco-latin, — e o copie autentică după originalul grec al Mărturisirii Ortodoxe, original păstrat azi în Biblioteca Sf. Mormânt din Constantinopole; o copie, executată, între 1643 și 1655, (mai mult nu se poate preciza) la cererea ambasadorului

francez Olier de Nointel, supt privegherea marelui dragoman al Porții, Panaiot Nicusios și întărită cu semnăturile autografe a trei patriarhi și a mai multor sinodali; o copie, în sfârșit, pe care ambasadorul o trimite Regelui-Soare în 1673, (scrisoarea de trimitere e reprodusă în volum la pag. 117), și care până la ediția românească de care vorbim, se păstra inedită în Biblioteca Națională din Paris. Va mai afla totodată că față de celelalte ediții grecești ale M. O. apărute până astăzi, Parisinus prezintă excepționale însușiri; astfel:

a) spre deosebire de textul grec al celorlalte ediții, Parisinus întrebuințează consecvent formele populare voite de Meletie Sirigul, traducătorul din latinește al originalului; apoi, b) pe când în ediții textul grec e pe alocurea corupt, Parisinus a păstrat corect textul grec; înfine, c) pe când în ediții lipsesc cuvinte și chiar propozițiuni întregi, Parisinus a păstrat întreg textul grec al Mărturisirii Ortodoxe.

Aceste calități lămuresc din belșug, interesul publicării unui atare manuscris, din moment ce este vorba de însuși cuprinsul Regulei noastre de credință; dar totodată înțelegem și folosul neprețuit al acestei ediții românești pentru Ortodoxia de pretutindeni.

De retipărirea traducerii din 1691 se grijește păr. diacon Gh. Moisescu, asistent universitar. În introducere, S. Sa ne oferă un admirabil studiu comparativ asupra celor 17 ediții de traduceri românești ale M. O. apărute dela 1691 până astăzi. Cum, dela 1893 traducerea M. O. nu mai este slobodă și cum sfântul Sinod și-a rezervat dreptul exclusiv de a o tălmăci, înțelegem rezerva ctitorilor acestui volum față de ideia unei încercări de tălmăcire nouă și prețuim cum se cuvine gândul care i-a purtat să scoată din uitare un dreptar atât de venerabil al evlaviei străbunilor noștri, cum este traducerea lui Radu Greceanu. N'am avut ră-

gazul să descifrăm în notele intrapaginale ce însoțesc textul acestei traduceri, locurile unde ne sunt semnalate depărtările lui Radu Greceanu, — care, după cum se știe, traduce după textul ediției apărută în Olanda la 1667 — față de Parisinus; dar desigur păr. editor n'a putut neglija un lucru atât de important, cerut de altfel de unitatea lucrării.

Volumul se încheie cu un indice bogat și cu 8 planșe documentare; și ochii zăbovesc, fără voe, la prima planșă, la chipul impunător și grav al Mitropolitului Petru Movilă, fiul de domn român, din mintea luminată și credincioasă a căruia a purces Mărturisirea de credință a toată ortodoxia.

Intenția care a prezidat la toată această nobilă strădanie. — aflăm din Precuvântarea I. P. S. Mitropolit, — este gândul de a omagia cât mai vrednic cu putință cei 300 de ani dela sinodul din Iași dela 1642 unde s'a tradus din latinește și în limba greacă și s'a adoptat ca dreptar de credință Mărturisirea Ortodoxă a lui Petru Movilă. Fie-ne destul să spunem că lucrul împlinit așa cum îl avem supt ochi, cu excelențele lui însușiri științifice și tehnice e vrednic, în felul cel mai înalt, de ploasa intenție a ostenitorilor. Cartea s'a tipărit la Tipografia Cărților Bisericești în Editura Mitropoliei Bucovinei și e poate singurul lucru care va rămâne peste veacuri din tot ce s'a scris la noi întru preamărirea sinodului din Iași.

De încheiere, ne întrebăm și noi cu aceiași nedumerire ca și I. P. S. Patron al acestei ediții principe românești, de ce oare școlile noastre preoțesti s'au îndepărtat astăzi dela datina de altădată care făcea din M. O. manualul didactic de predilecție în ale credinței? Și iarăși, ce vânturi liberale, sau ce intimidări de neiertat îi determină oare pe unii teologi ortodocși mai noi, (ca: Florovsky, Zankow, Balanos), să pună la îndoială autoritatea și ortodoxia celei maienerate dintre Mărturisirile ortodoxe existente?

Fără îndoială, e timpul să nu ne mai mirăm de nimic: trăim vremuri când toate, dar absolut toate, sunt puse la încercare. Că e pus la încercare, adevărul divin, desigur, n'are de ce se teme, nici ce pierde. Dimpotrivă. Dar în această înțelegere nimic nu-i fără semnificație. Până și întârzierea apariției acestei cărți, mult peste sorocul proiectat, bănuim că nu-i simplă întâmplare.

Faptul că un text atât de curat al M. O., în loc să apară în 1942, iese de supt teasc abia „în zilele grele“ ale anului 1944, ne apare dimpotrivă ca un semn al Providenței; cine

poate ști, în adevăr dacă Mărturisirea ortodoxă apărută în astfel de împrejurări, nu ia înfățișarea de tainic îndemn trimis din bătrâni și de stindard de luptă pentru vremurile de încercare ce pot să ne surprindă?...

Deacea, e poate timpul s'o recitim și s'o medităm. „Cetește-o dară și iară o cetește ca să înțelegi, zice Radu Logofătul în precuvântarea lui către bunul și credinciosul creștin; și de mai multe ori o vei ceti, mai bine vei ști și vei cunoaște bătuta cale a credinței pravoslavnice și a prea sfintei și adevăratei biserici a răsăritului, carea duce la veșnica viață“. Cu înțelegerea nouă pe care o capătă paginile Evangheliei la răscrucea de lume nouă în care ne aflăm, cuvintele acestea au și astăzi duh și viață.

Arhim. BENEDICT GHIUȘ

Invățământul religios

Catechizația este o problemă vitală pentru viitorul Bisericii. Ea a fost susținută cu deosebită grijă în ce ne privește pe noi creștinii, încă dela „catedra“ lui Iisus de pe Muntele Ferișilor; dela porunca Domnului: „Mergând învățați toate neamurile...“; dela vestitele școala catihetice din Alexandria și Antiohia — și până la învățământul religios din vremurile noastre. Nici nu există măcar o confesiune creștină, care să nu-și dea seama ce înseamnă învățământul religios pentru existența ei de mâne. Cu atât mai mult, Biserica ortodoxă știe că problema învățământului religios este pentru dânsa chestie de viață sau de moarte. Deacea întotdeauna s'a ridicat împotriva celor ce atacau învățământul religios în școală.

Acum trei ani s'a pus chestiunea reducerii orelor de religie în școală la una pe săptămână. Atunci țin minte că s'a amestecat nechemat și fostul director al fostului ziar de tristă memorie „Curentul“, dl Pamfil Șeicaru și, cu notoria lui simpatie pentru Ortodoxie, a propus că pentru învățământul religios preotul să aibe la dispoziție biserica. Pentru această binevoitoare propunere i s'a dat răspuns la timpul său (v. „Biserica și Școala“ nr. 19 și 20 din 1941).

Tot la fel s'a ridicat anul trecut un naționalist de ultimă oră dl I. Al. Brătescu—Voinești, care în articolul său „Popor ales“ voia să reformeze cuprinsul învățământului religios, eliminând pe toți semiții din Biblie: pe ... Adam, pe Avram, pe Iacob, pe Moise, ba chiar și pe Hristos... I s'a dat și d-sale un răspuns (v. „Biserica și Școala nr. 25 din 1944).

Așa încât n'am vrea să rămânem datori cu răspunsul nici chiar d-lui profesor universitar — probabil de Științe — P. P. Stănescu, despre care — iertată să-mi fie ignoranța — n'am mai auzit până

acum. Și domniasa pune acum pe tapet chestiunea învățământului religios în art.: „Insănătoșarea învățământului“ din ziarul „Libertatea“, de Sămbătă 9 Sept. 1944. El critică fostul regim dictatorial, că în loc să susțină în școale preponderența științelor exacte, a dat o „importanță cu totul exagerată istoriei șoviniste, religiei cultivate a obscurantismului, filosofiei ce ar putea dovedi orice și explica toate, și educației fizice...“ În schimb propune ca învățământul istoric să se adâncească în „istoria culturii și civilizației omenirii“, iar filosofia să se reducă la „câteva noțiuni cu totul elementare“, și înfine „Religia — problemă de conștiință personală — trebuie suprimată ca obiect de studiu obligator“.

Care e motivul? Dl profesor spune că e „cultivatoarea obscurantismului“. Caut în dicționar, să mă dumiresc de înțelesul acestui cuvânt aruncat nu odată în sarcina creștinismului. „Obscurantist“ înseamnă „adversar declarat al științei și al filosofiei“. Iar „obscurantism“ înseamnă „sistemul obscuranțiștilor de a cufunda neamul omenesc în neștiință și superstițiune.“

Confruntând acum această noțiune cu, toată activitatea din trecut a Bisericii noastre, în toate domeniile și cu scopul ei de totdeauna, nu pot decât să contest că toți cei care cred ca preopinutul nostru, sau nu știu ce înseamnă obscurantism, sau nu au fost niciodată catehizați și nu știu ce-i aia religie creștină. Dacă aș ști că aceste rânduri ar ajunge la Dl Profesor l-aș desfi de să-mi dea dovezi de obscurantism din Scriptură, din Tradiție și chiar din... istoria Bisericii noastre ortodoxe. Desigur, dovezi concludente. Deocamdată noi susținem că toate epocile de strălucire din trecutul nostru se datoresc în cea mai bună parte religiei creștine. Inceputul literaturii noastre culte, arta religioasă și arhitectura, mărturiile care stau și azi, nu sunt indicii de obscurantism, după cât se pare. Nu mai vorbesc de manifestările artistice, poetice, și de înțelepciunile ale poporului nostru, care toate sunt impregnate de duhul lui Hristos. Această constatare a determinat pe d. prof. S. Mehedintz-Soveja să pună în fruntea unei cărți (Creștinismul Românesc) cuvintele lui Strabo: „E un lucru de care nimeni nu se poate îndoi și care răsare din toată istoria Dacilor: aplecarea lor spre religie a fost de când lumea, caracterul precumpănit al firii lor“. Acest profesor — cel puțin tot așa de cunoscut ca d. P. P. Stănescu — constată din cercetarea tuturor manifestărilor poporului nostru, că întregă lui concepție de viață este profund creștină. Poate fi dovedit de rău pentru aceasta, poporul românesc? Este șovinism când îți dai seama despre calitățile — mai vârtos de om de omenie — ale neamului tău?

Preopinutul meu a vorbit în articolul învinovat și de „întunecul trecutului“. Fiindcă nici noi nu suntem reacționari încăpăținați, credem că întunecul

trecutului nu-l încurajează istoria sau filosofia sau religia, ci aceia care neagă originea divină a omului și-l scot din maimuță. Întunecul trecutului îl propagă aceia care fac din cele mai universale și sublimе simțăminte omenesti o cloacă de instincte ce se ridică din subconștient. Întunecul trecutului îl accentuează aceia care pot înțelege istoria noastră fără cele mai strălucite figuri eclesiastice și politice care au însemnat ceva pentru români. „Istoria Universală, istoria a ceea ce omul a săvârșit pe lume este în fond Istoria Oamenilor Mari cari au muncit aici pe pământ“ scrie Th. Carlyle. În Rusia de azi se ține seama de acest adevăr. Cel puțin așa o mărturisesc înaltele decorații cu numele unor oameni mari ruși.

Dl profesor Stănescu probabil dorește ca Filosofia să fie redusă la câteva noțiuni de Psihologie elementară, ocupându-se de senzații, de percepții, de centrele câtorva activități psihice în creier etc. Nu știm dacă între acestea ar admite și noțiuni de metafizică ce înalță spiritul omenesc la existența Cauzei supreme a tuturor. Aci metafizica ajunge în contact cu Religia.

În schimb preopinutul nostru cere dezvoltarea învățământului științelor exacte în școale, tocmai împotriva „importanței cu totul exagerate a filosofiei ce ar putea dovedi orice și explica toate“. Un lucru să nu uităm: Studiul mai aprofundat al filosofiei s'a introdus și din cauza decepției amare pe care a avut-o omenirea acum, din neîncrederea în „binefacerea“ pe care știința aplicată în acest războiu le-a adus bieteii omeniri. Nu suntem anti-progresiști. Dar decât un astfel de „progres“, întru cât mai perfectă nimicire a oamenilor între olaltă, mai bine rămânem păgubași! Vai de noi, dacă lumea va continua și după războiu tot un astfel de progres! „Cu toată mândria unei înalte civilizații, totuș omenirea nu se simte mai sigură, mai stăpână, mai fericită de ziua de mâine. Există fără îndoială, un vițiu ascuns la baza acestei civilizații. Cu cât se ridică mai sus, cu atâtea își prepară mijloacele cele mai infernale de distrugere prin ea însăși. O asemenea civilizație nu poate fi nici durabilă, nici cea adevărată. Ea este streină de elementul cel mai prețios, pe care i-l oferă Creștinismul“ (Șerban Ionescu: Ideia de dreptate ca forță socială, din cartea Biserica și Problemele Sociale pg. 103). Ori dacă aceasta și toate cele înfățișate pân'aci înseamnă obscurantism, dacă și iubirea nelimitată a deaproapelui, carele este tot omul, dacă pacea pe care Hristos o îmbie întregii lumi, dacă acestea înseamnă obscurantism, apoi preferăm a fi astfel de obscuranțiști. Și ne încăpăținăm să credem că oricât ar fi de învățat dl. Profesor, totuși Mântuitorul Hristos are o soluție ceva-ceva mai bună pentru propășirea omenirii...

*

Spun ziarele că la Moscova s'au deschis mai

deunăzi școlile teologice: Institutul de Teologie și cursul de Teologie și Ecclesiastică, ce vor forma preoții pentru cultul Bisericii ortodoxe. Se simte nevoia învățământului religios organizat. Deaceia suntem contrariați că se pune la noi problema suprimării religiei ca obiect de studiu obligator, de către d. prof. Stănescu. Ori de va fi ascultat, ori de nu, învățământul religios trebuie să continue. Nu în discuții ne vom irosi vremea, ci vom trece la fapte. Libertatea de conștiință fiind garantată prin Constituție, orele de Religie le vom face dacă nu în școală, în vre-o clădire a parohiei sau chiar în biserică până ce nu dă frigul. Aceasta nu înseamnă că vom renunța în principiu la învățământul religios în școli. Deci vom cerceta acasă pe elevi și vom convinge pe părinții lor să susțină învățământul religios în școală. Și dacă totuși părerea dlui prof. P. P. Stănescu va fi cea ascultată de stăpânire, apoi părinții vor fi îndemnați să nu oprească pe copiii lor dela orele de Religie în afara școlii. Pentru cercetarea cu regularitate a bisericii de către copii se vor institui anumite premii sau distincții. Afară de aceasta, învățământul religios va fi plăcut, mai atrăgător decât oricând, și — se înțelege — fără nuielușa reglementară. Suntem siguri că pe un bun părinte sufletește elevii îl vor seconda cu drag.

S'ar putea întâmpla ca aceste precauții să fie premature și fără obiect. Acesta e secretul viitorului apropiat. Dar până atunci nu strică să fim preveniți și pregătiți pentru lupta de menținere cu orice preț a învățământului religios în școală. Și suntem convinși că — la vremea sa — sf. Sinod și Biserica întreagă își va spune cuvântul și în această privință.

Presviterul B.

Războiu și civilizație

Dacă privim istoria omenirii ne impresionează frecvența războaielor. Se evidențiază astfel că omul are spirit războinic și că nu întotdeauna cauzele politice, sociale, economice, sunt acelea cari antrenează omenirea în angrenajul unei încăerări plină de sacrificiu. Omul a făcut de multe ori războiul pentru simplul fapt că avea de partea sa puterea, forța. E mai ales acesta motivul multor înclăștări în epocile trecute, când războiul constituia un prilej de verificare a unor virtuți cavaleresti și eroice. Prin războiu omului i se dă posibilitatea trăirii unor experiențe sguuitoare, din care rezultă unele înțelesuri, cari depășesc cotidianul. Dar dacă în trecut eroismul a fost unul dintre pricinile războiului, azi, când civilizația — cu tot confortul și ispitele sale — a sdruncinat acest sentiment, omul modern — copleșit de plăcerile acestei vieți — devenind mai laș în fața pericolului morții, degradându-l în buna parte, merge

din ce în ce mai greu la războiu. Azi omul încearcă în fața războiului aceeași groază pe care o are în fața morții. Pentru puțini războiul este o soluție, un ideal de restabilire a sensului vieții umane. Războiul creează o tensiune, în care omul, copleșit de spaimă, privind în gol ca într'un caleidoscop își vede moartea, sfârșitul nimicniciei sale terestre. Un sentiment de panică îl zguduie și totul se pare inutil, feroce și fără noimă. Și totuși războiul are acea calitate de-a scutura omul, înălțându-l din balastul prejudecăților conformiste și egoiste, reînviindu-l. Din laș devine un erou. Ideea forței îl metamorfozează. O avalanșă de sentimente îl copleșesc, îmbrăcându-l într'o armură de grandoare, dar și de sălbătăcime tiranică, de ură — inexplicabilă, uneori banală — împotriva dușmanului, om ca și dânsul. Aspectul dezolant pe care-l lasă în suflet spectrul războiului, cu întreg cortegiul său de umbre și ruine, este cât se poate de funest. Pentru ca la sfârșitul unui cataclism să înceapă firul unei regenerări morale, omul parcurge întreaga gamă a faptelor degradante. Ură, crimă, jaf și scrum premerg finalului unei reveniri din aventura sângelui. Războiul sălbătăcește pe om, pentru ca apoi din noianul fărădelegilor impuse de legea umană a războaielor să renască, asemenea legendarei pasări Phönix, un om schimbat, călit de suferință, plin de iubire și dornic de trăire creștinească.

Războiul este o experiență, din care valorile străbat pârjolul spre ținta finală. Fiecare războiu este urmat de o perioadă de tăcută solidaritate generală, de-o înfrățire sufletească pornită dela om, de-o tendință de înobilare a omului în litera Cărții Sfinte. E aceasta perioada de refacere morală, care e cea mai plină de virtuți. Odată depășită această perioadă, când omul își uită toată suferința războiului, când traiul bun își face loc din nou în lume, raporturile dintre oameni se aspresc din nou, egoismul străbate la lumină, iar păcatele copleșesc sufletele îmbolnăvite, și perspectiva unei noi încăerări devine inevitabilă. Un cerc vicios de acest fel e întreagă istoria omenirii. Și sub raport moral și sub raport tehnic omenirea are pauze compromițatoare, degradante, după care urmează urcarea glorioasă spre culmi. Fiecare războiu stârnește nevoia unei refaceri în spre mai bine.

*

Indiferent care ar fi mobilul lor, războaiele întotdeauna răstoarnă ideile de ordin moral și cultural. În orchestrația înfiorătoare a războiului se plămădesc alte gânduri cari vreau să constituie miracolul unor prefaceri fundamentale, purificând atmosfera încărcată de nevoile cari au plămădit motivul încălcărilor armate.

Dar oare războaiele au o justificare, — rămân ele oare în linia admisibilului?

Biserica ne fiind împotriva războiului, îl admite dacă acesta este purtat pentru adevăr și dreptate. Iubirea față de aproapele nu trebuie să fie o întrebare totală față de atitudinea de încălcare și ofensă a acestuia. Raportând aceasta la înțelegerile statale, decurge că o jignire cu consecințe dezastruoase pentru unul dintre state, justifică atitudinea categorică de reacțiune prin mijlocul cel mai convingător. La o provocare armată se răspunde prin aceleași mijloace. Soldatul care „se supune stăpânirii” și-și face datoria de soldat, prin crimele pe care le săvârșește pe pe câmpul de luptă nu dovedește păgânătatea lui morală. Suportul său moral nu trebuie să se clatine în fața măcelului, ci mai vârtos să se fortifice prin pilda pe care o dă moartea în plină activitate. În V. T. găsim multe războaie, unele deslănțuite chiar sub zodie cerească. Admițând însă participarea omului la războiu, nu înseamnă că războiul este moral.

Se zice că războiul este baza civilizației și prilejul de progres pe scara culturii. S'a dovedit chiar că în cursul războaielor, spiritul omului fiind mai activ, s'au realizat multe lucruri cari au îmbogățit știința în toate domeniile ei, ne mai vorbind de perioada de emulație postbelică, care a schimbat mult fața omenirii. Legile naturii au arătat că la baza progresului stau nenumărate jertfe. Legenda Meșterului Manole e o dovadă în acest sens. Jertfa este fructuoasă și sublimă. S'ar părea deci că războiul este un rău necesar pentru omenire, al cărei avânt este condiționat de frecvența războaielor. E justă această afirmație dacă războiul se păstrează în limita unor legi cari îl definesc și îl justifică. Astfel, un războiu iese chiar din motive de justiție și de morală, își poate pierde această calitate, dacă din anumite motive i se denaturează sensul, abătându-se dela legile lui. Spre pildă: războaiele religioase, cruciadele din veacurile trecute și-au pierdut caracterul imediat ce conducătorii lor s'au abătut dela ținta propusă. Deasemenea și în materie de progres. Războiul poate fi generatoriu de avânt, în special pentru timpul de pace care-i succede, dacă totul se desfășoară într'un cadru de respect și omenie. Pe jertfe de sânge se poate creaa, dar cu condiție ca războiul acela să nu se desvolte în toată ferocitatea sa nimicitoare și pustiitoare. Altfel progresul suferă, iar civilizația se va prăbuși total. E ceea ce rezultă azi din încleștarea apocaliptică în care se sbate omenirea. Tendința omenirii spre idealul său de perfecțiune din epoca de pace a creiat tot ceea ce spiritul uman a putut realiza până în epoca de azi sub aspectul său evolutiv. Acest veac al 20-lea a marcat în ascendența omenirii cea mai înaltă treaptă pe scara civilizației și a culturii. Uraganul deslănțuit, se pare că a iscălit condamnarea la moarte a bătrânei Europe, sub aspect spiritual. Bunuri ale spiritului uman, atâtea opere de artă, nenumărate locașuri de închinăciune, zeci

de instituții de cultură și știință, sute de stabilimente, unde viziunea tehnică a realizat cele mai de seamă creații omenești — toate aceste bunuri alcătuind împreună forța activă a omenirii, adică civilizația (atât ca manifestare pur spirituală, cât și ca realizare materială) sunt azi victimele totale ale unor certaji cu mintea și cu inima. Orașe sub cenușă — fără nici un temei strategic — sunt icoana unei civilizații care se scufundă. Se pare ca civilizația de azi își încheie sorocul. Ca și civilizațiile de odinioară ale Egiptului, Carthaginei, Atenei, Romei etc., și civilizația timpului nostru își cântă ultimele acorduri. Toate descoperirile omenirii iscate pentru binele ei, au devenit fără sens. Omenirea e în pragul sinuciderii. Spiritul demonic tresaltă victorios la fiecare „covor” de bombe căzut peste stâlpii civilizației. Cu fiecare răsfubnire tresaltă duhul celor cari au clădit prin gând și faptă această civilizație europeană. În această „șarabandă sângeroasă” o lume se sbate neputincioasă. Războiul de acum, după felul cum e purtat, nu e nici o întrecere eroică și cavalierească din timpurile medievale, nu e nici o necesară în cleștare — temei de progres și înaintare, — este, deși ar trebui să fie altceva, sălbătăcirea spiritului în goana după victorie. Războiul de acum nu iubește realizările minții omenești. Pe ruinele lui vizionăm însă înălțarea sufletească a supraviețuitorilor în duhul lui Hristos. Civilizațiile de până acuma s'au desvoltat sub zodie păgână. N'au avut pecetea creștinătății și de aceea s'au succedat în neputința lor. Tot ceea ce se ridică alături de divinitate e fără ea și deci, împotriva ei. Nu poate fi rodnic și nici spre folosință.

Omenirea însă, e în continuă căutare cu gândul la prefacere. Dar stabilizarea acestei refaceri nu poate fi decât sub semnul sfintei cruci!

Altfel totul se va prăbuși în genună!

Pr. Mircea Munteanu

Despre ce să predicăm?

În Dumineca 18-la d, Rusalii (24 Sept. 1944) vom vorbi despre LITURGHIA CATEHUMENILOR IV: CÂNTAREA ÎNTREIT SFÂNTĂ CETIREA APOSTOLULUI ȘI A EVANGHELIEI.

Intrarea preotului cu sf. Eyangelie în Altar — după cum am văzut — este însoțită în chip tainic de cetele îngerilor și ale arhanghelilor, cari de aci înainte vor slugi împreună cu el nesângeroasa jertfă și vor preamări la un loc bunătatea cerească din care a pornit revărsarea ei mântuitoare pentru noi. Cum însă aceste cete și oști îngerești îl laudă și îl preamăresc sus în ceruri pe Stăpânul a toate prin cântarea „*Sfânt, sfânt, sfânt, Domnul Savaot...*” (Isaia 6, 1-3), din acest motiv și preotul, îndată după ter-

minarea troparelor ce se cântă la sf. Liturghie după intrarea cea mică, ne îndeamnă și pe noi la o atare preamărire împreună cu ele, zicând cu glasul înălțat: „Domnului să ne rugăm” și apoi: „Că sfânt ești Dumnezeu nostru și Ție mărire înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor”. Cântăreții și poporul încep să cânte acum, întocmai ca și cetele îngerești cântarea întreit sfântă: „Sfinte Dumnezeule, Sfinte Tare, sfinte fără de moarte, miluește-ne pre noi”. Este cântarea comună prin care îngerii și oamenii deopotrivă, ca fapte ale Creatorului a toate, îl laudă și îl preamăresc în Treimea persoanelor Lui. Este cântarea măreață prin mijlocirea căreia lumea spirituală și cea pământească își unesc glasul lor în intonarea nemărginitei măriri ce se cuvine tuturor celor trei persoane din Prea Sfânta Treime, ca unele ce sunt izvorul nesecat de unde au pornit și vor porni toate binecuvântările necesare viețuirii lor.

Cuvintele „Sfinte Dumnezeule”, din această cântare se referă la Dumnezeu Tatăl, din care Fiul s'a născut și Duhul Sfânt a purces; „Sfinte Tare” se adresează lui Dumnezeu Fiul, ca unul ce este „puterea și înțelepciunea lui Dumnezeu”, dupăcum se exprimă sf. Apostol Pavel (I Cor. 1, 24); „Sfinte fără de moarte” se îndreaptă către Dumnezeu Duhul Sfânt, deoarece El este izvorul și păstrătorul vieții noastre; iar cuvintele „miluește-ne pre noi, cari se adresează unuia singur, ne arată că deși „trei sunt cari mărturisesc în cer: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt” totuși „aceștia una sunt” după ființa Lor dumnezeiască.

Originea acestei cântări îngerești este foarte veche, deoarece se face pomenire de ea chiar și în viața sf. Vasile cel Mare, fapt ce ne arată că era cunoscută pe vremea lui. Intrebuițarea ei generală în cult însă se face numai din veacul al V-lea și aceasta datorită următoarei împrejurări istorisite de sf. Ioan Damaschinul. Pe vremea Patriarhului Proclu al Constantinopolului, întâmplându-se un cutremur de pământ, poporul s'a adunat la rugăciune obștească dimpreună cu toți conducătorii săi, cerând de la Dumnezeu înlăturarea urgiei ce i-a cuprins. În decursul rugăciunilor ce s'au făcut din acest prilej, un copil a fost răpit din mijlocul mulțimii și înălțat în chip tainic la cer, unde un înger l-a învățat cântarea: „Sfinte Dumnezeule, Sfinte Tare, Sfinte fără de moarte, miluește-ne pre noi”. Intorcându-se în același mod tainic pe pământ și istorisind cele ce i s'a întâmplat, poporul a început să cânte deîndată acest imn ceresc și imediat cutremurul a încetat ¹⁾. De atunci, în urma unui ordin împărătesc, el se cântă neîntrerupt la sf. Liturghie și se rostește aproape la fiecare rugăciune prin care se cere ajutorul și binecuvântarea lui Dumnezeu. Sf. Simeon Tesalonicul, vorbind despre mi-

reazma deosebită a acestei cântări, scrie: „Tot creștinul să învețe aceasta și în fiecare zi, dimineța și seara, să o înalțe lui Dumnezeu, pentru că este mărturisire și grăire de mărire a sfintei Treimi a unui Dumnezeu”²⁾.

În timp ce strana cântă această cântare la sf. Liturghie, preotul se roagă în taină în sf. Altar, zicând, între altele: „Dumnezeule cel sfânt, carele întru sfinți odihnești, Cea ce cu glas întreit sfânt ești laudat de Serafimi și mărit de Heruvimi și de toată puterea cerească închinat; Cea ce dintru neființă întru ființă ai adus toate; Carele ai zidit pe om după chipul și asemănarea Ta și cu tot darul Tău l-ai împodobit... însuși Stăpâne, primește și din gura noastră a celor păcătoși întreit sfântă cântare și ne cercetează pre noi cu bunătatea Ta; iartă-ne nouă toată greșala cea de voie și fără de voie; sfințește sufletele și trupurile noastre și ne dă nouă să ne închinăm Ție cu cuvioșie în toate zilele vieții noastre...” Cuvintele mișcătoare ale acestei rugăciuni, ca și cântarea însăși, ne arată că și noi suntem chemați ca, la intonarea ei de către cântăreții bisericii, să ne asociem cu toată căldura credinței noastre și cu tot entuziasmul unei inimi ce se împărtășește mereu din nemărginita bunătate a lui Dumnezeu, cântând împreună cu ei „Sfinte Dumnezeule, sfinte tare, sfinte fără de moarte, miluește-ne pre noi”. O astfel de alăturare entusiastă este cea mai caldă expresiune a simțămintelor launtrice cari ne stăpânesc în acest moment din cuprinsul sf. noastre Liturghii, când și firea pământească poate lauda împreună cu îngerii măreția și bunătatea Stăpânului ceresc. Din acest motiv chiar și preotul, după ce s'a rugat pentru buna primire a acestei întreit sfinte cântări, se mirezmuește cu semnul sf. cruci și zice și el de trei ori în taină: „Sfinte Dumnezeule, sfinte tare, sfinte fără de moarte, miluește-ne pre noi”. Cu aceasta arată că și el s'a încopciat în nemărginita slăvire pe care îngerii și oamenii o aduc aci deodată lui Dumnezeu celui întreit.

Stând în dosul sf. Prestol, după ce cântăreții au terminat cântarea „Sfinte Dumnezeule...” el ne îndeamnă apoi „Să luăm aminte” la cele ce se vor ceti și dorește tuturor pacea sufletească, fără de care nici nu ne putem ruga lui Dumnezeu. Ceteful sau unul din cântăreții stranei citește *prochimenul*, adică un vers sau două din psalmii profetici ai lui David, iar după acesta la îndemnul slujitorului: „Înțelepciune” „Să luăm aminte”, el citește pericopa din Apostol rânduită pentru acea zi. În decursul acestei cetiri, preotul tămăiază sf. biserică și arată prin aceasta că întocmai cum fumul de tămăie se răspândește în toată biserică și o umple de buna mireazma ei, tot astfel și prin învățătura Mântuitorului Hristos, propovăduită de sf. Apostoli, s'a răspândit în lume harul sf. Duh, care cu mireazma Lui sfințitoare îi cu-

¹⁾ Sf. Ioan Damaschin: *Dogmatica*. Trad. de D. Fecioru. București 1938 p. 171.

²⁾ Op. cit. Cap. 314 p. 205.

prinde și îi învâluie pe toți aceia cari ascultă și plinesc Cuvântul lui Dumnezeu.

După ce a terminat cu această tămâiere, preotul se roagă din nou în taină ca Dumnezeu să străluciască în inimile noastre lumina cea nestricăcioasă a cunoștinții Dumnezeirii Sale și să deschidă ochii gândului nostru spre înțelegerea evanghelicștilor învățători cari vor urma, iar când ceteful a isprăvit cu cetirea Apostolului îl binecuvântă, zicând: „*Pace ție*“, la care cântăreții răspund cu cântarea: „*Aliluia*“, adică „*lăudați pe Domnul*“. Cântarea aceasta scurtă este luată din Vechiul Testament și se folosește în decursul sf. Liturghii oricâteori sub chipul Evangheliei sau a sf. Daruri se înfățișează Mântuitorul Hristos.

Vrând să pregătească apoi pe credincioși pentru cetirea sf. Evangheliei, preotul îndeamnă din nou: „*Cu înțelepciune, drepti să ascultăm sf. Evanghelle, pace tuturor*“, la care cântăreții răspund: „*Și duhului tău*“, adică doresc ca pacea împărtășită lor să cuprindă și sufletul slujitorului dela altar. După aceasta el arată din ce Evanghelie va ceti, iar cântăreții și poporul bucuroși că sunt învredniciți să asculte din nou mireazma Cuvântului dumnezeesc, îl preamăresc pe Dumnezeu, cântându-i: „*Mărire Ție Doamne, mărire Ție*“, cântare pe care o repetă și la sfârșitul cetirii acestui dumnezeesc Cuvânt.

Cetirea Evangheliei, ca și a Apostolului sunt două momente deosebit de însemnate în cuprinsul sfintei noastre Liturghii. „*Ele închipulesc ivirea Domnului, pe care au vestit-o treptat, după ieșirea cu sf. Evanghelle. Căci întâi se arată sfânta Evanghelle închisă închipuind epifania (arătarea) Domnului prin care Tatăl a mărturisit pe Cel ce era încă necunoscut, atunci când El negrăind nimic despre Sine, era nevoie de glasul unui vestitor. Cetirile însă simbolizează o arătare mai deplină, prin care s'a făcut cunoscut tuturor în văzul lumii și s'a arătat pe sine, nu numai din cele ce însăși a vorbit, ci și prin cele ce a învățat pe Apostoli să vorbească trimitându-i către oile cele pierdute ale casei lui Israel²⁾*“. Aceste cetiri ne pun în fața dumnezeescului Cuvânt prin care lumea s'a mântuit, „*ne pregătesc și ne curățesc mai dinainte pentru sfințirea cea mare a Sfințelor Taine*“, cum se exprimă Nicolae Cabasila. Îndeosebi cetirea sf. Evangheliei ne dă prilejul să ascultăm din nou pe Învățătorul adevărat al lumii, învățător despre care chiar și slujile fariseilor și ale mai marilor preoților trimise ca să-l prindă, după ce l-au ascultat, spuneau cu atâta mirare în glas: „*Niciodată nu a vorbit un om, ca omul acesta*“ (In. 7, 46). Prin cuvintele acestor cetiri din sf. Scriptură Hristos însuș, Semănătorul cel vecinic al lumii, își aruncă mereu sămânța cea bună a Cuvântului Său, pentru ca de pe urma rodirii lui bogate în noi, să ne

schimbe, să ne ridice și să ne mântuiască de orice rău. Întrebarea este însă, ce pământ este sufletul care primește mereu la sf. Liturghie, sămânța aruncată prin aceste cetiri? Este el pământul bătătorit de pațimi și păcate, de unde vicleanul îl poate răpi ușor fără ca această sămânță să fi rodit?! Sau este pământul pietros în care din lipsa umezelii ea nu poate rodi?! Sau este pământul spinos în care „*grijile veculului acestuia și înșelăciunea bogăției înăbușește cuvântul și-l face neroditor*?! (Mt. 13, 21).

Să ne străduim deci ca întotdeauna, când se seamănă acest Cuvânt la sf. Liturghie, să fim pământul cel bun, în care el să aducă și roadă deplină. Să-l ascultăm mereu cu toată credincioșia și evlavia noastră și să ne silim a-l și împli în viața noastră, căci după însăși spusele dumnezeescului Semănător, numai cel ce asculta acest cuvânt și îl și plinește, va fi în adevăr fericit (Lc. 11, 28). T.

Libertate și libertate

Omul, începând din a doua fază a copilăriei, când încă se află sub pavăza părinților, caută cea mai etică modalitate de a scăpa de sub îngrijerea acestora. Grija părinților, mai mult sau mai puțin înțeleasă de el, o consideră ca o povară ce apasă greu asupra lui; i se pare că această îngrijire nu este nutrită de principii corespunzătoare tendințelor sale de emancipare și ideilor sale aventuristice, și de aceea începe să-și făurească un nou program de viață, dependent de ideile sale proprii, de multe ori lipsite de verificarea experienței vieții. Cu alte cuvinte vrea libertate, independență.

Aceasta cu privire la raporturile dintre părinții pă-mântești și copiii lor.

Dar, același lucru l-am putea observa și la raporturile dintre Tatăl ceresc și fiii săi, care suntem toți oamenii.

În această viață vremelnică suntem în faza copilăriei, când cei mai mulți se simt liberi când nu sunt liberi și sunt înjugați când sunt liberi; se simt în plină libertate când sunt independenți de Dumnezeu și legile sale eterne, și deci se conduc după capriciile lor neasumându-și nici un fel de răspundere morală.

Libertatea dată de Dumnezeu omului, am putea o numi una dintre cele mai excelente metode de auto-educare a oamenilor și a fiecărui individ în parte; metoda cea mai bună de predare a învățământului cuprins în programele analitice ale școlii vieții. Rezultatul acestei auto-educări depinde de care libertate ne folosim: de cea dependentă de Dumnezeu sau de cea dependentă de oameni.

De altfel, libertatea este și o necesitate morală și totodată o necesitate psihologică în virtutea căreia vom putea pași pe picior propriu, creindu-ne o situație superioară ființelor iraționale.

„Morală are preocuparea să găsească o bază pentru responsabilitatea omului și această bază ea n'o poate găsi decât în libertatea voinței. În lumina conștiinței morale fie-

²⁾ Nicolae Cabasila. Cit după același p. 193.

care om se simte liber. Această libertate este datorită deliberării cului spre a înfăptui o faptă bună, rea. Deliberarea cului este diferențierea faptului voluntar de automatism și de deprindere" (Psihologie: C. Rădulescu Motru, pag. 231).

Am spus că există două libertăți: una dependentă de oameni și una dependentă de Dumnezeu. S'ar putea obiecta că din moment ce vorbim de libertate n'ar mai fi locul să mai amintim de dependență. Dar, noi fiind creaturi mărginite suntem dependenți de creator. — Desigur că sunt acțiuni unde, în virtutea liberului arbitru, putem hotări și influența și numai singur din acest fapt ieșind la iveală meritul nostru. Dacă „omul cu niciun chip nu este principiul acțiunii sale, este zadarnic să aibă facultatea de a delibera. Căci la ce îi va folosi deliberarea, dacă nu este deloc stăpânul acțiunii sale? Orice delibărare se face în vederea acțiunii... Prin urmare, dacă deliberează, deliberează în vederea acțiunii, căci orice delibărare este în vederea acțiunii și din pricina acțiunii" (Ion Damaschinul: Dogmatica, trad. Fecioru pag. 155). Ceeace nu înseamnă încă, că suntem cu totul independenți de Dumnezeu.

Dacă suntem dependenți de Dumnezeu ca și creaturi, apoi atunci și libertatea noastră nu poate fi cu adevărat libertate decât în funcțiune de adevăratele și etern valabilele sale învățături, revelate nouă prin Fiul său, Domnul nostru Iisus Hristos.

Adevărata libertate este independența totală de rău și liberarea noastră de sub povara păcatelor.

Adevărata libertate se câștigă, nu prin satisfacerea cerințelor animalice din noi, ci prin urmarea și împlinirea adevărului învățăturilor biblice. Această fermă credință și convingere în aceste învățături dumnezeiești, ne va scăpa de sub robia păcatului, care ne face neliberi: „De rămâneți în cuvântul meu, sunteți cu adevărat ucenicii mei; și veți cunoaște adevărul, iar adevărul vă va face liberi" (Io. 8, 31—32).

Adevărata libertate, dependentă de Dumnezeu, se obține aducând pe Iisus în inimile noastre și împărțându-ne din darurile bunătăților sale, căci „unde este Spiritul Domnului acolo este libertate" (II Cor. 3, 17).

Cei cari se consideră liberi, independenți de Dumnezeu, spun că existența atâtor legi morale, civile etc. stânjenesc libertatea. Însă „noi știm că legea este bună când se folosește cineva de ea potrivit legii, știind aceasta că legea nu este pusă pentru cel drept, ci pentru cei fărădelege și răsvrațiți, pentru cei necinstitori de Dumnezeu și păcătoși, pentru cei necuvioși și spurcați, pentru ucigașii de tată și ucigașii de mamă, pentru omorătorii de oameni, pentru desfrânați, pentru sodomiți, pentru vânzătorii de oameni, pentru mincinoși, pentru cei cari jură strâmb și pentru tot ce stă împotriva învățaturii sănătoase, după Evanghelia mării fericitului Dumnezeu" (I Tim. 1, 8-11). Cu alte cuvinte legea stânjește libertatea aceia, care este creiată independent de Dumnezeu. „Cine s'a uitat, însă, de aproape în legea cea desevărsită a libertății (legea creștină) și a

stăruit în ea, făcându-se auzitor, care nu uită, ci implinitor al lucrului: acela fericit va fi în faptele sale (Iacov 1, 25). Legea libertății, a adevăratei libertăți, legea Evanghelică, care dă libertate de sub păcat — sub care mulți se simt liberi — și de sub diavolul; care poate desevărsi pe om și care e ușoară, e cu atât mai aspră în pedeapsă, când se calcă: „Așa să graiți și așa să lucrați ca unii cari vor fi judecați prin legea libertății" (Iacov 1, 12).

Din libertatea desmătată, independență de, Dumnezeu, se naște și răul. Acest soi de libertate te face sclavul pasiunilor tale, rob păcatului și te ineacă în vicii. De aceea, cel care aruncă proveniența răului în Dumnezeu, și nu în această libertate fără țintă și fără sprijin bun face ca și bețivul Rip von Winkle din comedia lui Jefferson, se scuză la fiecare cădere zicând: „pe asta n'o voi socoti" (Ion Petrovici, Psihologie, pag. 143).

Două sunt relele care nasc din păcatul săvârșit numai în virtutea libertății independente de Dumnezeu: „unul acela pe care l săvârșește omul, altul acela pe care-l suferă; cel pe care-l face e păcatul, cel pe care-l suferă pedeapsa" (C. Pavel: Problema răului la Fericitul Augustin, pag. 52).

„Nu trebuie să dorim decât ceea ce ne duce la Bonum Supremum și să nu ne temem decât de ceea ce ne indepertează de El" (Ibidem, pag. 17), și aceasta ne va da adevărata libertate între libertăți.

AVRAM PETRIC, student.

Școala de Duminecă

39. Program pentru Dumineca 24 Sept. 1944.

1. Rugăciune: Tatăl nostru...
2. Cântare comună: Cu noi este Dumnezeu...
- 3—4. Citirea Evangheliei: (Luca 5, 1—11) și Apostolului (II Corinteni 9, 6—11) zilei, cu tâlcuire.
5. Cântare comună: Doamne, unde voi să fug? (70. Cânt. rel. pg. 100).
6. Citire din V. T.: Creșterea lui Samuil (Cartea I. Regilor c. 2).
7. Povește morale: Dz. înțelepciune înalță pe unii și smerește pe alții. (Cartea înțel. lui I. Sir. c. 33).
8. Intercalații: Poezii rel. etc.
9. Cântare comună: Văzut-am lumina cea adevărată.
10. Rugăciune: Dumnezeuule, Dumnezeul nostru, Creatorule... (Liturghier pg. 176).

(A se vedea „Instrucțiunile" din Nr. 1, 1943). A.

Nr. 45 1944

Publicație

Oficiul parohial ort. rom. Prăvăleni — vinde prin bună învoială circa 150 bușteni de gorun, doborâți la pământ — grosimea variind între 15—50 cm.

Condițiunile de vânzare se pot vedea oricând la oficiul parohial până la data de 25 Sept. 1944.

Consiliul parohial își rezervă dreptul de a vinde lemnul aceluia care va prezenta mai multă garanție.

Nu plătim spese de deplasare.

Prăvăleni, la 12 August 1944.

Pr. Alexe Antimîr cond. of. par.